

Franz Wolf Johann Caspar Werthmann

Collegii Theologici Disputatorii, Disputatio Undecima, De Peccato In Genere

Rostochii: Richelius, 1697

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740903241>

Druck Freier Zugang

RU theol. 30.Jan. 1697

Wolf, Francisco

I. N. J. (7)

COLLEGII THEOLOGICI
DISPUTATORII,
DISPUTATIO UNDECIMA,
DE
PECCATO IN
GENERE, ²⁹⁴

Quam,
adspirante DEI T. O. M. gratiâ, consensu
Pl. Rev. Facult. Theol.

PRÆSIDE

FRANCISCO WOLFIO,

TH. D. & P. P. Collegii Senatorii Seniore,

Pastore ad D. Mariæ, & R. Min. Rostoch.

Directore,

publico Eruditorum Examini

IN ACROATERIO THEOLOGORUM

subjecturus est

JOHANNES CASPARUS Berthman/

Sverinensis.

ROSTOCHII, Typis JACOBI RICHELII, Ampliff. Senat. Typogr.

Anno 1697. d. 30. Januar,

L

1697

COLLEGIUM THEOLOGICUM
DISPUTATIONES
PROGROSSUM

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

Postquam hæcenus in parte prima Theologiæ ex Scripturâ revelatâ, finem totius Theologiæ (1) objectivum, DEum in essentia unum, in personis trinum, huius universi inq; eo potissimum angelorum & hominum creatorem, omniumq; creaturarum benignissimum provisorum (2) Formalem, sive beatitudinem æternam, cumq; ejus opposito, damnatione æterna brevi perspicuitate contemplati fuimus, ordo nos jam vocat, ad considerandum Theologiæ nostræ Subjectum, per eam a damnationis æternæ periculo, ad vitam æternam perducendum, quod alteram Theologiæ nostræ partem generalem constituit.

S. 2. Ad hoc subjectum Theologiæ non pertinent angeli, quorum alii sine remedio & spe liberationis reiecti, alii verò jam tum beati & comprehensores: sed soli homines. Non tamen omnes. Non Christus, qui jam in gloria ad dextram Patris sedet. Nec homo in statu integritatis, in quo natus nemo amplius hæc vivit, nec media quæ nostra Theologia tradit, ea sunt, per quæ homo integer transisset ad fruitionem DEI: Nec homines jam beati, aut damnati; illi, non demum eo perducendi ubi jam vivunt. Hi vero inde nunquam liberandi, ubi nunc detinentur. Sed solus homo peccator, a DEO suis viribus aversus; nec tamen suis viribus eo reversurus, æternæ mortis reus: nec tamen ille quomodocumque consideratus, sed a reatu mortis ad vitam æternam perducendus Homo peccator dicitur subjectum materiale, quod dici etiam solet subjectum operationis; eò quod operatio & labor Theologiæ eò tendit, ut in ipsum finis Theologiæ per certa media introducatur. Habitudo vero illa & ratio, sub qua Theologia circa eum est occupata, vocari solet subjectum vel objectum formale.

S. 3. Homo peccator ita denominatur a peccato. Et quidem primus hominum a peccato suo statim primo actuali, quod commisit, reliquisque ei succedentibus. Posterius vero huius peccatoris à peccato partim congenito, quod originale vocant, partim vero ab actualibus ipsorum peccatis & habitualibus, per prævios actus peccaminosos acquisitis. Nunc vero hæc vice tantum agemus, de ipso peccato in genere considerato: reservatâ, si Dominus voluerit, speciali tractatione de peccato primo, originali, actuali & habituali acquisito, in aliam occasionem.

S. 4. Peccatum & peccare, videtur formatum ab antiquo pecu, quod peccare sit more peccudum, *ἀλόγως* agere, & brutorum more non rationis dictamina, sed appetitus sensitivi impetus sequi. Hinc peccare sic dici quidam volunt, quasi peccicare vel peccucare, pecudis instar lineas positas a DEO, transfilire. Et peccudarium vocant hominem pecudum instar temere & in consultò ad agendum prorurentem.

§. 5. In scriptura V. T. vocatur **חַטָּאת** quod sit ab erratio a viâ, scopo, DEO ejusq; lege; a via angusta ad cœlum & ipsa vita æterna: item **יָצוּר** ab obliquitate & curvitate, quod ut curvum lineæ rectæ, ita legi divinæ rectissimæ vitæ regulæ, componi nequeat. Nec non **עֲוֹן** quod sit transgressio voluntatis, mandati, pacti, defectio & rebellio erga genuinum Dominum ejusque justa. Apud Scriptores græcos vocatur nunc *ἀμαρτία* a privativo (*α*) & verbo *μαρτῆσαι*, scopum præstitutum assequor: est enim aberratio à lege divina & vita æterna. Nunc *παράβασις* quod sit transgressio regulæ, digressio & aberratio a recta via. Nunc *παράπτωμα*, quod sit instar offensionis pedum ad objectum in via ut impingas & concidas propositum, adeoq; lapsus quidam. Germanicum nostrum **Sünde**, alii deducunt a græco *αἰνίσιν* nocere. alii a Latinorum *Sonte*, quod peccatores faciat Sontes, hoc est poenæ reos.

§. 6. Peccatum in generalitate sua dicitur, quicquid disconvenit regulæ certum operationis modum præscribenti, cui tamen convenire debebat. Quia vero regulæ plures, ergo & peccata possunt esse multiplicia. Sic datur regula quædam naturæ, id est consuetus ordo & modus agendi à DEO rerum naturis impressus, ut secundum eum operentur. Talis regula naturæ est: ut Homo generetur bipes; vel quinis digitis, quando generatio his regulis est conformis, non datur peccatum in has regulas, sin verò aberrat ab hac regula, committitur peccatum, quod dicitur peccatum naturæ. Similiter artes & disciplinæ suas habent regulas, v. g. Logica talem: ex puris negativis formaliter nihil sequitur. Contra hanc si in argumentando agatur, committitur peccatum artis. Denique datur etiam morum regula, & quicquid ei disconvenit sive ab eâ discrepat, dicitur differentiæ causâ *peccatum morale*. Differentiæ tamen causâ peccata naturæ & artis vel absolute vocantur errores, vel etiam cum addito, dicuntur *peccata naturæ* vel *peccata artis*, non vero simpliciter & sine addito *peccata*. Sed ea quæ discrepant a regula morum, vocari possunt, absolute & sine addito *peccata*. Et de his in præsentem agendum.

§. 7. Peccatum hominis absolute sumptum dupliciter potest considerari (1) quatenus est disconveniëntia cum regula morum: & eatenus dicitur malum morale, pertinetque ejus tractatio ad Philosophiam. Regula enim morum est ipsa recta ratio, vel natura rationalis, ut rationalis est, & dicat, quid bonum vel malum, agendum vel non agendum (2) Quatenus est discrepancia à judicio & voluntate Dei, adeoque a versio a DEO, offensio Dei. Et hoc modo ejus consideratio pertinet ad Theologiam revelatam, & præsens nostrum institutum. Regula ejus est lex DEI, ut adeo peccatum nobis sit, quicquid disconvenit legi divinæ.

§. 8. Lex DEI, regula a qua discrepat peccatum dupliciter potest considerari

siderari (1) ut est in ipso DEO (2) ut est in alio extra DEum v. g. in hominibus DEO subditis.

§. 9. Lex quæ in DEO est tria includit (1) Objectum intellectus divini practici, de iis quæ naturæ rationali conveniunt, quod est instar complexus propositionum agenda & omittenda significantium; estq; per modum objecti cogniti in mente divina v. g. furtum non est committendum: proximus est diligendus. Dicitur alias lex secundum se spectata (2) actum intellectus divini circa hoc objectum, quo judicat, id quod hoc objectum significat, naturæ rationali esse agendum vel omittendum (3) actum voluntatis divinæ, quo vult & imperat hoc naturæ rationali esse agendum vel omittendum quod regula illa præscribit. Hinc describi potest: Est *judicium DEI æternum de iis, quæ rationali naturæ conveniunt cum voluntate ut fiant conjunctum*. Hæc lex quia est ab æterno & in æternum in DEO dicitur *lex æterna*, cui dis convenit, quicquid rationem peccati habet, estque regula morum omnium prima; immutabilis, & universalis, ad omnes actus morales creaturarum rationalium, in specie Hominum omnium temporum & locorum, se extendens, fundamentum & principium omnium aliarum legum rectarum. Ab hac lege quicquid discrepat vel peccator vel peccatum est.

§. 10. In hominibus vero lex DEI est per promulgationem sufficientem, ut iis saltem innotescere potuerit & debuerit, adeoque eos dirigere & obligare posset: sine promulgatione tali lex non obligat.

§. 11. Et quidem omnium primo promulgata est hominibus, statim in creatione, quando ipsis conferebatur principiorum practicorum universaliter præscribentium, quid homini agendum vel omittendum sit, notitia, simulque facultas, ea ad actus singulos, & singulorum circumstantias applicandi. Prius horum vocari solet lex naturæ; quia ipsi naturæ hominis, in ipsa statim origine est implantata, communicata, manifestata, estq; adeo lex naturæ nihil aliud, quam legis *æternæ in DEO existentis expressa imago*: Posterius dici solet legis naturæ ad actus, omissiones, eorumque circumstantias, applicatio. Et ideo qui contra legem naturæ agit, contra legem DEI æternam peccat: cum illa sit hujus tanquam archetypi sui eestypus, cordibus hominum inscriptus conf. Rom. II. à v. 14. Et hinc ut lex æterna est *judicium DEI æternum de iis, quæ naturæ rationali conveniunt*: Ita lex naturæ est *judicium rationis rectæ de iis, quæ lege DEI æternæ & immutabili præcepta vel prohibita sunt*. Sive *judicium rationis rectæ*, de iis quæ naturæ rationali conveniunt & disconveniunt, & a DEO ei ut convenientia præcepta vel ut disconvenientia prohibita sunt, nempe vi principiorum practicorum mentibus hominum à DEO implantatorum & quasi inscriptorum.

§. 12. Quia vero per lapsum amissa imagine divinâ, lex illa adeo fuit obliterata in mentibus hominum, ut sola ejus vestigia & quasi rudera supersint, voluit bonitas DEI initio per repetitas peculiâres revelationes, Patriarchis, & per hos aliis factas, novam illi per naturæ lumen factæ promulgationi lucem affundere, donec ejus summam, memoriæ causâ in decalogum contractam Israeli, speculo suo, viva voce in monte Sinai, solenniter denuo promulgaret, tandemque tabulis lapideis insculptam & post in literas redactam exhiberet, cujus etiam præcepta deinde in Scripturis clarius explicavit, conf. Matth. V. â 20. Matth. XIX. â 3. Est enim decalogus nihil aliud, quam ipsa lex æterna & naturæ homini impressa post voce DEI repetita, & sub decem præceptis in literas relata. Adeoque in re ipsa una cum lege æterna & naturali, actionum humanarum est regula.

§. 13. Præter hanc legem DEI universalem omnium actionum humanarum regulam, dantur & aliæ leges positivæ & particulares, certarum actionum regulæ, quæ à lege DEI æterna suam obligandi vim habent. Unde & quod contra leges positivas divinas vel humanas committitur, etiam peccatum est, quia & illud legi æternæ disconvenit, à qua lex positiva pendet & vim obligandi habet. Hinc qui principis vel parentis jussa transgreditur peccat, quia lex æterna præcipit, principibus & parentibus esse obtemperandum. Quando vero lex positiva humana legi divinæ æternæ contrariatur, non obligat vid. Act. IV. 19. Act. V. 29. Superiori enim magistratui non derogant jussa magistratuum inferiorum.

§. 14. Hinc quia lex DEI est peccatorum regula, ac quæ exorbitant, ideo brevissimis à Spiritu Sancto peccatum describitur, est *ἀνομία* i Joh. III. 4. id est illegalitas, carentia conformitatis cum lege: Hæc enim est illa ratio formalis, quæ quicquid afficit, aut peccans aut peccatum facit. Si afficit actionem vel omissionem, sive exteriorem sive internam, vel si afficit inclinationem vel habitum facit peccatum. Si vero afficit potentiam, facultatem, animam vel hominem, mediante actu, omissione, habitu, vel propensione *ἀνόμω* facit peccantem vel peccatorem id est à lege DEI æterna exorbitantem. Ipsa *ἀνομία* per se est peccatum, & quemcunque actum, omissionem propensionem vel habitum afficit, eundem etiam facit peccatum, ut adeo peccatum, non tantum sit ipsa privatio conformitatis cum lege sed etiam, qui actus, quæ ommissio quæ inclinatio hominis, qui habitus privatus est conformitate cum lege & est *ἀνομος* ille etiam est peccatum. Hinc Quænit. de peccato p. 51. peccatum, inquit, est *ἀνομία* non mera, licet vera, h. e. talis *ἀνομία* quæ simul est *παρανομία*. Uti enim doctrina doctum albitudo album ita *ἀνομία ἀνομον*, malitia malum constituit & denominat. Et porro, quæ potentia facultas, quæ anima, persona hunc actum *ἀνομον*, vel omissionem *ἀνομον* propensionem item vel habitum *ἀνομον* habet, illa etiam est persona peccatrix.

§. 15. In actione, omissione inclinatione & habitu *ἀνόμοις* duo sunt distincta nempe (1) ipsa actio, ommissio, inclinatio habitus in se & generali suo conceptu, non specificè spectatus, ratione suæ entitatis physicæ, præcisâ ea, quæ ei tamen intime adhæret, *ἀνομία* (2) *ἀνομία* per modum, non formæ extrinsecè tantum denominantis, sed intrinsecè afficientis & inficientis. Prius in se & præcisè spectatum, & in generali conceptu

conceptu suo, non specificè spectatum nondum est peccatum, quodlibet enim per formam suam tale demum est: Et uti sine doctrina vel albore aliquid non est doctum vel album, ita nec sine *ἀνομιᾶς ἀνομιον*, & peccatum. Per posterius vero id, quod de se non erat peccatum, redditur *ἀνομιον* & peccatum, non secus ac per *ἐνομίαν* sive conformitatem sum lege aliquid redditur *ἐνομιον* & bonum.

§. 16. Hinc dicitur (1) actio, qualitas connata, inclinatio, habitus per se & præcisè non sunt peccata, sed vera positiva, & entia Metaphysica, moraliter tamen indifferencia (2) ommissio præcisè sumpta per se est privatio licet conjungatur aliàs cum positivo (3) *ἀνομιᾶ* præcisè spectata, & sine subjecto positivo v.g. homine, cui alias inest considerata, est privatio quidem vera, sed non semper mera, verum nonnunquam, notat motum contrarium, id est *ἀνομίαν* & *παρανομίαν*, quæ & quatenus contra legem est, à lege deficit. (4) Ommissio *ἀνομιος* in se est privatio (5) actio verò *ἀνομιος*, qualitas connata, vel inclinatio *ἀνομιος*, item habitus *ἀνομιος* non est privatio, verum tamen peccatum, sed ex positivo & privatione constatum, quod dixeris positivo privativum. Et hoc formale neququam est mera privatio.

§. 17. Hinc si quaratur de causa peccati efficiente physica vel morali: dicimus (1) Actio, inclinatio, qualitas connata, habitus si præcisè & absque iis adhærente *ἀνομιᾶ* in se spectentur, quia sunt entia & positiva vera, habent causam efficientem physicam secundam & primam; secundam illam personam à qua producuntur: primam vero DEum, qui ut causa universalis, cum actione productiva creaturæ concurrat ad hos effectus positivos producendos. Nec tamen propterea DEus ullo modo causa peccati, sive physica sive moralis, ne quidem per accidens, dici tutò potest, quia hæc in se, & præcisè adhærente *ἀνομιᾶ* spectata non sunt peccata, licet DEus peccatum permitteat nec impediatur vi Physicæ irresistibilis, improbos iusto iudicio deferat, gratiam subtrahat; ipsaque peccata in bonum finem dirigat (2) ommissio neque in se spectata, neque cum *ἀνομιᾶ* sibi adhærente spectata, proprie loquendo, causam efficientem physicam habet, quia est privatio; physicæ vero efficientis effectus est positivus. Interim tamen moralem habet causam, nempe eum qui ommittere aliquid dicitur, quod ei recte imputatur. (3) Ipsa *ἀνομιᾶ* præcisè & in se spectata causam efficientem physicam non habet, quia est privatio, & non effectus positivus per physicum influxum producibilis, interim tamen habet causam moralem & demeritoriam, nempe eum, qui actum, inclinationem sive qualitatem connatam & habitum produxit & habet, quem ipsa afficit & denominat *ἀνομιᾶ*, vel etiam eum qui hujus actus causa moralis fuit v.g. qui seduxit ad actum talem, qui iussit, frausit, & hunc reum iræ culpæ & pœnæ facit. (4) Ipsa vero actio, inclinatio, qualitas connata, & habitus *ἀνομιος*, habet & causam efficientem physicam & moralem sive demeritoriam. Illam, ratione actionis inclinationis, qualitatis & habitus; Hanc vero, ratione *ἀνομιᾶς* ipsi adhærentis: Utraque simul sumpta vocatur causa peccati deficiens. Moralem vocamus causam, quæ licet physice non influat in effectum, aliquid tamen confert, cuius intuitu ei effectus (v.g. *ἀνομιᾶ*) imputatur, non secus ac si realiter in illum, influxisset. Tunc vero censetur aliquid ita conferre,

ferre, cum tale quid facit, quo *ἀνομίαν* si non directe saltem indirecte intendisse, con-
ferri queat.

§. 18. Subjectum peccati quamvis sint & angeli lapsi, hoc loco tamen est homo
viator excepto Christo & quidem *primario* ratione animæ ejusque facultatum, *se-*
culari ratione membrorum corporis. Bruta & insipientia in animata proprie pec-
cati non sunt capacia. DEO repugnat peccatum, Angeli boni, & homines beati ampli-
us nequeunt peccare. Homo integer remote quidem poterat peccare, nondum ta-
men erat peccator. Diaboli vero & homines jam damnati, ad subjectum nostræ
Theologiæ non pertinent. Homo est subjectum Quod peccati, anima cum suis Fa-
cultatibus & membra corporis, subjectum Quo, illa primum, hæc vero secundari-
um, & quidem actus peccaminosi, omissionis, inclinationis, peccaminosæ, habitus
ἀνόμιος subjectum proximum & immediatum sunt facultates animæ, & membra cor-
poris. *Ἀνομίας* vero mediatum, quia hæc illis mediante actu, inclinatione omissione,
habitu, demum ad hæret, *ἀνομίος* denique subjectum proximum sunt actus, om-
missiones, inclinatio, habitus. Ratio quia hæc, ab *ἀνομία* proxime afficiuntur &
denominantur. Hinc stant loco subjecti, in propositionibus his v. g. actio omissio
inclinatio habitus est *ἀνόμιος*.

§. 19. Interim non sola *ἀνομία* est forma & peccatum, sed etiam inclinatio &
habitus *ἀνόμιος*, actio *ἀνόμιος*, qualitas vitiosa, & impetus malefaciendi, est re-
vera peccatum, quod positivum includit, & formale non mere privativum, respectu
hominis animæ ejusque facultatum quas ceu subjectum suum ut forma afficit & denomi-
nat bonoque non tantum opponitur privative sed etiam contrarie ratione formæ suæ po-
sitivæ, nec enim *ἀνομία* tantum incurritur, omissione seu privatione sed & commissio-
ne contrarii.

§. 20. Consequens vero peccati sunt culpa macula & reatus pænæ. Nonnulli
vocant formale peccati respective considerati, nempe ratione subjecti quod afficit & con-
stituit coram DEO, culpabile inmundum & reum æternæ damnationis. Alii etiam vo-
cant formale consecutivum quod *ἀνομίαν* consequatur, & tanquam forma, subjectum
denominet. Scilicet idem peccatum prout est deviatio à regulâ, & hominem peccato-
rem & culpabilem constituit dicitur culpa. Idem quatenus nec retractatum nec con-
donatum moraliter manet, habet rationem spiritualis macula, idem denique in quan-
tum peccatorem facit dignum ira DEI & pænâ, dicitur reatus pænæ. Pænâ pecca-
ti proprie dicta distinguitur à castigatione paterna. Pænâ est malum ad vindi-
candam culpam peccati & compensandam injuriam DEO illatam inflictum: Castiga-
tio paterna vero non eo sine, infligitur etiam piis, v. g. ad concupiscentiâs carnis coer-
cendus, in experimentum fidei, dilectionis, patientiæ, ad testimonium religioni veræ
perhibendum. Promeretur autem ex natura sua peccatum pænâs, cum temporales,
tum æternas, & in anima & corpore luendas v. g. ratione corporis, morbos, do-
lores mortem, ratione animæ subtractionem favoris, & iram DEI, tra-
ditionem in reprobam mentem, privationem imaginis
divinæ. &c.

conceptu suo, non specificè spectatum nondum est peccatum, quodlibet
suam tale demum est: Et uti sine doctrina vel alio aliquid non est de
nec sine *ἀνομία ἀνομον*, & peccatum. Per posterius vero id, quo
catum, redditur *ἀνομον* & peccatum, non secus ac per *ἐνομίαν*
cum lege aliquid redditur *ἐνομον* & bonum.

§. 16. Hinc dicitur (1) actio, qualitas connata, inclinatio
præcise non sunt peccata, sed vera positiva, & entia Metaphysica, &
differentia (2) omisio præcise sumpta per se est privatio licet con
positivo (3) *ἀνομία* præcise spectata, & sine subjecto positivo v.g. h
considerata, est privatio quidem vera, sed non semper mera, verum
motum contrarium, id est *ἀνομίαν* & *παρὰνομίαν*, quæ & qua
est, à lege deficit. (4) Omisio *ἀνομος* in se est privatio (5) actio v
litas connata, vel inclinatio *ἀνομος*, item habitus *ἀνομος* non e
tamen peccatum, sed ex positivo & privatione conflatum, quod dix
tivum. Et hoc formale neutiquam est mera privatio.

§. 17. Hinc si quæretur de causa peccati efficiente physica v
(1) Actio, inclinatio, qualitas connata, habitus si præcise & ab
ἀνομία in se spectentur, quia sunt entia & positiva vera, habent
physicam secundam & primam; secundam illam personam à qua pro
vero DEum, qui ut causa universalis, cum actione productiva cre
hos effectus positivos producendos. Nec tamen propterea DEus ull
wati, sive physica sive moralis, ne quidem per accidens, dici tutò pot
& præcise adhaerente *ἀνομία* spectata non sunt peccata, licet DEus
eat nec impediatur vi Physicâ irresistibili, improbos iusto iudicio defera
hat, ipsaque peccata in bonum finem dirigat (2) omisio neque in
eum *ἀνομία* sibi adhaerente spectata, proprie loquendo, causam eff
habet, quia est privatio; physicæ vero efficientis effectus est positivus
moralem habet causam, nempe eum qui omittere aliquid dicitur, qu
tur. (3) Ipsa *ἀνομία* præcise & in se spectata causam efficientem pr
quia est privatio, & non effectus positivus per physicum influxum pr
zamen habet causam moralem & demeritoriam, nempe eum, qui
nem sive qualitatem connatam & habitum produxit & habet, quem i
minat *ἀνομία*, vel etiam eum qui huius actus causa moralis fuit
actum talem, qui iussit, scilicet, & hunc reum iræ culpæ & poenæ fac
actio, inclinatio, qualitas connata, & habitus *ἀνομος*, habet & c
physicam & moralem sive demeritoriam. Illam, ratione actionis
litas & habitus; Hanc vero, ratione *ἀνομίος* ipsi adhaerentis: Ut
vocatur causa peccati deficiens. Moralem vocamus causam, quæ
fluat in effectum, aliquid tamen confert, cuius intuitu ei effectus
pentatur, non secus ac si realiter in illum influxisset, Tunc vero censetur

